

ZAMONAVIY O'SMIRLARNING QADRIYATLAR TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR: PSIXOLOGIK TAHLIL

Adham Eshmamatov Mengali o'g'li

Qashqadaryo viloyati Nishon tumani

44-umumiy o'rta ta'lim maktabi

amalyotchi psixologi

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy o'smirlarning qadriyatlar tizimida kuzatilayotgan o'zgarishlar, ushbu jarayonlarga ta'sir etuvchi ijtimoiy, psixologik va texnologik omillar tahlil qilingan. Shuningdek, o'smirlarda sog'lom qadriyatlarni shakllantirishda maktab, oila va psixologik xizmatning o'rni yoritilgan.

Kalit so'zlar: qadriyatlar, o'smirlik davri, shaxs rivojlanishi, ijtimoiy tarmoqlar, psixologik tarbiya, raqamli avlod, ma'naviy qadriyatlar.

Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish davrida yoshlarning dunyoqarashi, hayotiy maqsadlari hamda qadriyatlar tizimida sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Ayniqsa, o'smirlik davri shaxsning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy qarashlari shakllanadigan muhim bosqich hisoblanadi. Shu sababli zamonaviy o'smirlarning qadriyatlar tizimini o'rganish pedagogika va psixologiya fanlarining dolzarb masalalaridan biri bo'lib qolmoqda. Qadriyatlar insonning xulq-atvori, qaror qabul qilishi va jamiyatdagi o'rnini belgilovchi muhim psixologik omildir. Ular shaxsning ichki e'tiqodlari, maqsadlari va intilishlarini aks ettiradi. O'smirlik davrida qadriyatlar tizimi faol shakllanib, tashqi muhit ta'siriga nisbatan sezgir bo'ladi.

Zamonaviy o'smirlarning qadriyatlari shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar Hozirgi davrda o'smirlar hayotiga internet va ijtimoiy tarmoqlarning kirib kelishi ularning qadriyatlari shakllanishiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Avvallari yoshlarning asosiy axborot manbai oila, maktab va mahalla bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda virtual makon ham muhim tarbiyaviy omilga aylangan.

Ijtimoiy tarmoqlarda mashhurlik, moddiy muvaffaqiyat va tashqi ko‘rinishga berilayotgan yuqori e’tibor ayrim hollarda o‘smirlarda noto‘g‘ri qadriyatlar shakllanishiga sabab bo‘lmoqda. Natijada bilim olish, mehnatsevarlik va ma’naviy barkamollik kabi an’anaviy qadriyatlarning ahamiyati pasayishi mumkin.

Shuningdek, oiladagi tarbiya usullari, ota-onalarning farzand bilan muloqoti, tengdoshlar guruhi ham qadriyatlar tizimiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Oila muhitida mehr-oqibat, hurmat va mas’uliyat qadriyatlari shakllangan o‘smirlar ijtimoiy hayotda ham faol va mas’uliyatli bo‘lib ulg‘ayadilar.

O‘smirlar qadriyatlar tizimida kuzatilayotgan asosiy o‘zgarishlar

Psixologik kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy o‘smirlar orasida mustaqillik, erkin fikrlash va shaxsiy muvaffaqiyatga intilish qadriyatlari kuchayib bormoqda. Bu holat bir tomondan ijobiy bo‘lsa, ikkinchi tomondan jamoaviylik va ijtimoiy mas’uliyat hissining susayishiga olib kelishi mumkin.

Bugungi yoshlar uchun kasbiy muvaffaqiyat, moliyaviy erkinlik va zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash ko‘nikmalari muhim qadriyatlardan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, ayrim o‘smirlarda sabr-toqat, mehnatsevarlik va milliy qadriyatlarga bo‘lgan qiziqishning pasayishi kuzatilmoqda.

Boshqa tomondan, zamonaviy yoshlar ekologiya, inson huquqlari, ta’lim sifati va shaxsiy rivojlanish kabi masalalarga ham katta e’tibor qaratmoqda. Bu esa yangi avlod qadriyatlarining shakllanayotganidan dalolat beradi.

Maktab psixologining o‘rni

Maktab psixologi o‘quvchilarda sog‘lom qadriyatlarni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Psixolog tomonidan tashkil etiladigan treninglar, suhbatlar va psixoprofilaktik tadbirlar orqali o‘quvchilarda ijobiy hayotiy pozitsiya rivojlantiriladi. Psixolog o‘quvchilarning qiziqishlari, ehtiyojlari va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tarbiyaviy ishlarni tashkil etishi lozim. Ayniqsa, internetdan foydalanish

madaniyati, tanqidiy fikrlash va axborotni tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir.

Maktab psixologi pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ishlashi, o'smirlarning ma'naviy rivojlanishiga salbiy ta'sir etuvchi omillarni aniqlashi va ularning oldini olish choralari ishlab chiqishi zarur.

Oila va maktab hamkorligining ahamiyati

Qadriyatlarni shakllantirishda oila va maktabning hamkorligi alohida o'rin tutadi. Ota-onalar farzandlariga shaxsiy namuna bo'lishlari, ularda halollik, mas'uliyat, mehnatsevarlik va vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantirishlari lozim. Maktab esa o'quvchilarning bilim olishi bilan bir qatorda ularning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga ham e'tibor qaratishi kerak. Turli ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, uchrashuvlar va loyihalar yoshlarning sog'lom qadriyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Zamonaviy o'smirlarning qadriyatlar tizimi globallashtirish va raqamli texnologiyalar ta'sirida o'zgarib bormoqda. Ushbu jarayon ijobiy va salbiy jihatlarga ega bo'lib, yoshlarning shaxs sifatida shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun oila, maktab va psixologik xizmat hamkorligida o'smirlarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni rivojlantirish muhim vazifa hisoblanadi. Sog'lom qadriyatlar tizimi shakllangan yoshlar kelajakda jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladigan barkamol shaxslar bo'lib voyaga yetadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. – Toshkent, 2020.
2. Davletshin M.G. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. – Toshkent, 2019.
3. Vygotskiy L.S. Psixologiya razvitiya rebenka. – Moskva, 2018.
4. Karimova V.M. Oila psixologiyasi. – Toshkent, 2021.
5. Muxina V.S. Vozrastnaya psixologiya. – Moskva, 2020.

6. Shoumarov G'. Shaxs psixologiyasi. – Toshkent, 2019.
7. Erikson E. Childhood and Society. – New York, 1993.
8. Kon I.S. Psixologiya yunosti. – Moskva, 2017.
9. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya. – Moskva, 2018.
10. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi